

Regeringens skördetid

Vid nyvalen 1944, vid socialdemokratins regeringsbildning 1945 talade man om den skördetid som nu skulle komma för den svenska socialismen. Vilken skörd tänkte man på, och vilken skörd har man bärgat?

För att besvara frågan är det nog att jämföra några av de främsta och viktigaste punkterna i arbetarrörelsens efterkrigsprogram av år 1944 med den utveckling som sedan dess försiggått inför allas ögon. I första punkten av programmet står det: "Prisstegring förhindras. Vid bättre varutillgång bör priserna sjunka. Ett prisfall får inte gå så långt att det skapar depression inom näringslivet." Sedan detta skrevs har priserna stigit på alla områden, och denna prisstegring har under den senaste tiden skett i stegrad tempo och under regeringens direkta och energiska medverkan. Dag efter dag kommer meddelanden om prishöj-

ningar på varor som står under regeringens omedelbara kontroll: järnvägsbiljetter, bensin, tobak, drycker. Handlingen är i klar strid mot programmet, det kan ingen förneka, ty alla ser det.

En andra, ytterst allmän punkt i programmet följs av en mera preciserad punkt 3: "Industrins exportmöjligheter måste fullt utnyttjas. Exportkredit under statlig medverkan. För småindustrin öppnas vägar till främmande marknader. Importen av nödvändiga råvaror tryggas genom handelspolitiken."

På den punkten finns större överensstämmelse mellan politik och program. Läget kan kännetecknas i några få ord. Programmet har följts i den mån dess verkningar varit uppenbart skadliga, det har fått falla i den mån det innehöll riktlinjer av värde. Exportkredit under statlig medverkan har vi fått främst genom det stora kreditavtalet med Ryssland. Det innebär att vi måste leverera för en miljard varor utan betalning, trots att dessa varor behövs för den inhemska produktionen eller för att köpa mot kontant betalning på annat håll; det innebär också att vi måste använda delar av vår valutareserv för att inköpa material som behövs med hänsyn till produktionen för rysk räkning. Här har regeringen sannerligen varit sitt program trogen. Men det är tvärtom i fråga om satsen: "Importen av nödvändiga råvaror tryggas genom handelspolitiken." Beskärandet av denna import har hållit jämna steg med besluten att exportera på kredit. I mars förra året skedde den första stora importregleringen; på hösten kom den andra, innebärande att vi måste avstå även från inköp av sådana varor i USA som i mars betecknats som oundgängligen nödvändiga.

Nästa punkt i efterkrigsprogrammet lyder: "Bostadsbygge enligt en långsyftande plan för att höja vår levnadsstandard." Den punkten hörde till programmets viktigaste och mest värdefulla. Dess öde är väl känt; bostadsproduktionen är inskränkt till ett minimum. Långt ifrån att åstadkomma en höjning av

denna produktion har regeringen givit föreskrifter som gör det svårt att erhålla byggnadstillstånd även i de mest trängande fall. I stället för statlig uppmuntran av bostadsbyggande får vi bevittna polisjakt på personer som bygger — även då det gäller anspråkslösa och behövliga bostäder.

Exemplen kunde mångfaldigas. De pekar i samma riktning; regeringen har inte bara i väsentliga punkter frångått programmet, den har handlat stick i stäv mot detta. Delvis förklaras detta av att programmet var byggt på felaktiga förutsättningar. Man väntade sig arbetslöshet och fick överfull sysselsättning. Man väntade sig en kris av visst slag och fick en kris av helt annat slag. Man har vacklat mellan en politik byggd på illusioner och farhågor av år 1944 och år 1945 och en politik som åtminstone söker ta hänsyn till realiteterna åren 1946, 1947 och 1948.

Dessa felaktiga föreställningar om framtiden är nu de socialdemokratiska ledarnas tröstegrund. Utvecklingen har, säges det, blivit en helt annan än den hrr Wigforss och Myrdal tänkte sig för några år sedan — och det kan dessa herrar inte hjälpa. Ja, den förklaringen är i och för sig inte godtagbar; det är ett stort fel att förena sådan tvärsäkerhet och sådana misstag som de socialdemokratiska programskrivarna gjort. En total brist på förmåga att bedöma framtidsutsikterna är farlig för en politiker — den borde vara ödesdiger, då det just är denna förmåga som man hänvisat till vid kravet att få makten.

Men saken är värre än så. Försämringen i vårt läge är inte bara en följd av "utvecklingen" — denna utveckling som man i ena ögonblicket använder som garant för sina förslag och i det andra som syndabock för sina misslyckanden. Regeringen har själv effektivt arbetat i utvecklingens tjänst — i den mån utvecklingen gått till det sämre. Det ryska avtalet, kronans höjning, det för tidiga talet om importreglering, de illa planerade regleringarna, allt detta är icke resultat av världsekonominns förändringar, utan felgrepp av svenska ministrar.

Farligast är själva viljan att ingripa, att reglera, att koncentrera makten hos staten, allra helst då denna vilja, på grund av oklara eller felaktiga föreställningar om läget, blir en vilja utan plan och mål. Föreningen av falska föreställningar om verkligheten och tro på den egna missionen att bota genom statstväng har lett oss till en politik som bjuder socialismens förödande verkningar, men inga av dess påstådda fördelar. Famlande ingripanden, regleringar som irriterar utan att hjälpa, åtgärder som även från de handlandes synpunkt ter sig tivelaktiga, en politik från fall till fall i ordets sämsta mening — det har hittills varit det betecknande för regeringens skördetid.